

Л. В. Литвинчук

СПОСТЕРЕЖЕННЯ НАД АНТРОПОНИМІЄЮ ЖИТОМИРЩИНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНІ XVII ст.

Історично змінна форма іменування особи являє особливий інтерес для історичної антропоніміки: пам'ятки письменства демонструють, як від століття до століття змінювалася форма називання особи [1: 11].

Актові книги гродських, земських та підкоморських судів Привобережної України містять цінний матеріал для вивчення української антропонімії. Дані цих книг неодноразово застосовувалися дослідниками для антропонімних студій. І все ж нові, раніше не використовувані документи дають і новий фактаж.

Метою нашої роботи є опис структури і складу антропонімів, фіксованих в актовій книзі Житомирського гродського уряду 1605 року, опублікованій у збірниках “Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII століття” та “Волинь-Житомирщина” № 2 за 1999 рік.

Від іndoєвропейської епохи слов'яни успадкували антропонімічну систему, за якою називання людини у суспільстві здійснювалося за допомогою імені без будь-яких додаткових засобів. Така система протягом тисячоліть відповідала потребам соціуму у визначенні його членів. З появою писемності цей споконвічний звичай однослівного найменування особи є провідним, хоча на периферії антропонімічної системи вже відзначаються найменування з двох або більше лексем [2: 187]. Аналізована пам'ятка показує, що єдиної норми документального іменування особи на початку XVII століття в Україні ще не було, домінуючими є двокомпонентні іменування, прикладів на однокомпонентні та трикомпонентні способи номінації особи небагато, інколи зустрічаються чотири- та п'ятикомпонентні й описові іменування.

Приймаючи традиційний спосіб групування іменувань за кількістю компонентів, входимо від форм номінації особи одночленними, двочленними, тричленними і описовими (четири- та п'ятичленними) формулами.

Особові імена, на думку В. М. Михайлова, утворюють стійкий національно характерний фонд одиниць, в основній своїй частині

відомий усьому народу, і входять до найбільш активної лексики національної мови [3: 71].

Чоловічі імена.

Слід зазначити, що в пам'ятці абсолютно превалують християнські імена. Варіативність ряду антропонімів свідчить про їх адаптовану форму та частоту вжитку:

Адам (І, 34)¹, Адамець (ІІ, 19), Александер (І, 41 зв.), Алєксандер (ІІІ, 23), Александро (37), Амъбрози(и) (ІІІ, 15), Андре(и) (ІV, 50), Андрѣ(и) (ІІ, 23 зв.), Андри(и) (ІІ, 25), Анъдры(и) (ІV, 6 зв.), Андре(и)ко (ІІ, 19 зв.), Андрушко (ІІ, 19 зв.), Анътони(и) (ІІІ, 27), Антон (ІІІ, 24 зв.), Артем (ІІ, 34), Афанась (Офана) (ІІ, 37), Бартко (І, 5), Ба(р)го(ш) (ІV, 50 зв.), Болжич (ІІ, 20), Борис (ІІ, 19 зв.), Борыс (І, 17 зв.), Вакум (ІІ, 19), Вален(т) (ІV, 93), Валенти(и) (ІІІ, 9), Валенты(и) (ІІІ, 33), Валентин (І, 42 зв.), Валериан (ІІІ, 10), Валериян (І, 33 зв.), Васил (ІІ, 20 зв.), Василь (І, 34), Василе(и) (ІV, 53), Васко (І, 35), Владислав (ІІІ, 17), Гаврило (ІІІ, 37), Гарасим (ІІ, 41), Григори(и) (І, 36), Григоре(и) (І, 3), Григор (ІІ, 37), Гри(н)-ко (ІІ, 19), Гри(ц) (ІІ, 37), Грицко (ІІ, 19), Гришко (ІІ, 19 зв.), Григор (ІV, 52), Гри(ш)ко (ІV, 61), Даниел (ІІ, 3 зв.), Данило (ІІ, 19 зв.), Демид (ІІ, 19 зв.), Демко (ІІ, 19), Денис (ІІ, 34), Дмитро (ІІ, 96), Дмиттер (І, 16 зв.), Митко (ІІ, 34), Дядко (ІІ, 19 зв.), Евтух (ІІ, 19), Евхим (Евфим) (І, 21), Ереми(и) (ІІ, 19 зв.), Еремияш (Єреми-яш) (ІІІ, 35), Ероним (ІІІ, 30 зв.), Ери(и) (ІІІ, 10 зв.) Есиф (ІV, 66), Жеско (ІІ, 19), Іван (І, 37 зв.), Ива(н)ко (ІV, 64), Игнаци(и) (ІІІ, 14) Игнат (ІІ, 19 зв.), Иля (ІІ, 19 зв.), И(л)ко (ІІ, 19), Илюта (ІІ, 20 зв.), Иса(и) (ІІ, 19), Калина (ІІ, 48 зв.), Карпо (ІІ, 33 зв.), Карпъ (ІІ, 20 зв.), Кирило (ІV, 14 зв.), Клим (ІІ, 20 зв.), Корни(и) (ІІ, 20 зв.), Константы(и) (ІІІ, 9 зв.), Костентин (І, 44 зв.), Конъдрат (ІІІ, 20 зв.), Криштоф (ІІ, 29), Крыштоф (ІІ, 32 зв.), Криш[тоф] (Крыско) (ІІ, 32), Кузма (І, 29 зв.), Куземка (ІІ, 20 зв.), Курило (Курыло) (ІV, 58), Лаврин (ІІ, 34), Лесь (ІІ, 47 зв.), Ливон (ІІ, 34), Лукян(ІІ, 19 зв.), Лукаш (І, 32), Макар (І, 1), Макары(и) (ІІІ, 35), Махим (ІV, 64), Марек (Марек) (ІІ, 6 зв.), Маско (ІІ, 19 зв.), Мате(и) (І, 20),

¹ Тут і надалі після антропоніма в дужках римськими цифрами вказується на відповідну актову книгу (І — 1605 р.; ІІ — 1609 р.; ІІІ — 1648 р. у збірнику “Ділова мова Волині і Наддніпрянщини” та ІV — 1605 р. у збірнику “Волинь-Житомирщина”) після коми — на аркуш оригіналу.

Матеуш (Метеуш) (І, 3 зв.), Матис (ІІ, 29 зв.), Матяш (ІІ, 34 зв.),
Матыс (ІІ, 19), Матяш (І, 42 зв.), Ма(т)фе(и) (ІV, 53 зв.), Маце(и)
(ІІІ, 14 зв.), Мартинъ (І, 14 зв.), Мартинец (ІІ, 19), Марти(м) (ІV,
51), Мартишко (І, 35), Микита (ІІ, 31 зв.), Миклуш (І, 37 зв.), Ми-
кола(и) (І, 7), Микула (І, 34), Минко (І, 23), Миско (ІІ, 35 зв.),
Миха(и)ло (ІІ, 19 зв.), Миха(л) (І, 41 зв.), Михалко (І, 7), Мишко
(ІІ, 19), Михно (І, 36), Мо(и)ст(и) (ІІ, 34), Мо(и)се(и) (ІІ, 20), Мо-
ке(и) (ІІ, 19 зв.), Назар (ІІІ, 16), Наум (І, 45 зв.), Нестер (І, 7), Ни-
кон (ІІ, 19 зв.), Ничипор (ІІ, 20), Озарко (ІІІ, 25 зв.), Овде(и) (ІІ, 19
зв.), Олешко (ІІ, 19 зв.), Олисе(и) (ІІ, 19 зв.), Омелко(ІІ, 19 зв.),
Омелян (ІІ, 19), Онани(и) (І, 36 зв.), Онацко (ІІ, 19), Ониси(м) (ІV,
56 зв.), Ониско (І, 31), Онофре(и) (І, 26 зв.), Опанасъ (І, 30), Остап
(ІІ, 20), Остапко (І, 39 зв.), Остафиян (І, 3 зв.), Оскo (ІІ, 20 зв.),
Орешко (ІІ, 20 зв.), Павель (ІV, 53 зв.), Па(в)ло (ІV, 50), Панюта
(І, 13 зв.), Пархом (ІІ, 19), Пашко (ІІ, 19), Петръ (ІІ, 19 зв.), Петро
(ІІ, 36), Петроня (ІІІ, 23 зв.), Пилипъ (ІІ, 20 зв.), Пилко (ІІ, 20 зв.),
Прокоп (ІІ, 19 зв.), Процик (ІІ, 19 зв.), Радивон (І, 7), Роман (І, 17
зв.), Рослав (ІІ, 9), Савостян (ІІ, 41), Савка (ІІ, 20 зв.), Сак (І, 30),
Само(и)ло (І, 36), Самон (ІV, 52), Самуель (І, 46), Самуе(л) (ІІ, 5),
Себестиян (ІІІ, 20), Селиввестр (І, 47 зв.), Селивєстр (ІІІ, 23), Семен
(Семян) (І, 20), Семень (ІІІ, 32), Сенко (ІІ, 20), Серафи(н) (ІІ, 31),
Серге(и) (І, 12 зв.), Сидор (ІІ, 19 зв.), Симон (ІІ, 19), Солтан
(Сольтан) (І, 29 зв.), Степан (Стефан) (І, 5 зв.), Стецко (ІІ, 15),
Теодор (ІІІ, 7 зв.), Теофіля (ІV, 24), Терешко (ІІ, 20), Тимон(ІІ,
20), Тимофе(и) (ІІ 42 зв.), Тимошко (І, 35), Тимош (ІІ, 23), Тишко
(ІІ, 27), Томаш (ІІІ, 14), Трофим (ІІ, 34), Устим (ІІ, 33 зв.), Улас
(ІІІ, 16), Федор (ІІ, 31), Федко (ІІ, 20 зв.), Феде(и) (ІІ, 41), Філон
(ІІ, 44), Халеле(и) (ІІ, 19 зв.), Хале(и) (І, 45 зв.), Хазко (І, 27 зв.),
Харко (ІІ, 20 зв.) Хилимон (ІІ, 20), Хилко (І, 35-35 зв.), Хилеш (ІІ,
19 зв.), Хома (ІІ, 19), Шимон (ІІІ, 22), Юзеф (ІІ, 34 зв.), Юрє(и)
(ІІІ, 23 зв.), Юри(и) (ІІ, 3), Юр(к)o (Юр) (ІV, 56), Ю(с)ко (ІІ, 19
зв.), Юхим (ІV, 54), Яким (ІІ, 34), Якимец (ІІ, 19), Яковъ(І, 28),
Яковец (ІІ, 34), Якуб (ІІ, 31), Янь (ІV, 55), Янко (ІІ, 19), Януш (І,
41 зв.), Ярема (І, 34 зв.), Ярмола (ІІ, 19 зв.), Яроним (І, 41 зв.),
Ярошъ (І, 28 зв.), Яско (ІІ, 19 зв.), Яцько (І, 46 зв.), Яхим (І, 24),
Яшко (І, 24).

Споконвічних українських імен у пам'ятці зафіксовано кілька:

Богдан (ІІ, 19 зв.), Богданец (ІІ, 19 зв.), Богуш (І, 17 зв.), Богушъко (ІV, 65 зв.), Ждан (ІІ, 34), Жданец (ІІ 20 зв.), Ласко (ІІ, 20 зв.), Радко (ІІ, 20 зв.), Станислав (І, 47), Стас (ІІ, 19 зв.), Стаско (ІІ, 33 зв.), Стась (ІІ, 44 зв.).

Давні слов'янські антропонімічні форманти активно використовуються для творення варіантів християнських імен. Взаємний вплив і взаємне пристосування церковного і давньоруського іменника виявилися в загальних принципах утворення скорочених форм імен від імен довгих і незручних для повсякденного вжитку [4: 176].

Окрему групу становлять єврейські імена: Абрамъ (І, 26 зв.) Аврам (ІІ, 19), Кгершон (ІІ, 32), Гошъко (ІІІ, 13), Доя (ІV, 52), Език (ІІІ, 13), Зелко (ІІ, 32), Жеско (ІІ, 19), И(ц)ко (ІV, 60 зв.), Куцъ (ІІ, 19 зв.), Ле(ц) (ІV, 60 зв.), Маер(ІІІ, 13), Фа(и)дыш, Фа(и)ндиш (ІV, 53).

Серед інших, запозичених внаслідок різних контактів імен відзначимо:

А(р)тю(х) (ІV, 58), Балцер (І, 7 зв.), Баки(и) (ІІІ, 24), Баркоц (ІІІ, 34 зв.), Вацълав (ІІІ, 22), Ве(ц)лав (ІV, 56 зв.), Винценты(и) (І, 46), Во(и)тък (І, 25 зв.), Во(и)тех (І, 20 зв.), Ганус (І, 36 зв.), Гацко (ІІ, 20 зв.), Дахно (І, 33), Каспр (ІІІ, 13), Каспар (ІІ, 42 зв.), Кгабриел (ІІІ, 23), Крикгер (І, 42), Киприк (ІІ, 19), Кириш (ІІ, 19), Лазар (ІІІ, 25 зв.), Лев (Левъ) (І, 8 зв.), Левко (ІІ, 19), Марек (Мареск) (ІІ, 6 зв.), Маско (ІІ, 19 зв.), Олбрехт (ІІ, 40 зв.), Олихвир (І, 31), Сахно (ІІ, 44 зв.), Солтан (І, 29 зв.), Фридрих (Фрыдрыхъ) (І, 20), Хасим (ІІ, 20 зв.), Хале(и) (І, 45 зв.), Хецко (І, 23).

Це, переважно, поліські шляхетські імена, рідше селянські Гацко, Левко, Маско.

Жіночі імена представлені значно вужче:

Анна (ІІ, 41 зв.), Барбара (ІІІ, 22), Галена (ІІ, 17 зв.), Ганна (І, 7), Гата (Хата) (ІІ, 20), Доротея (ІІ, 21), Ева (ІІ, 2 зв.), Зофея (І, 32 зв.), София (І, 2 зв.), Соф'я (ІІ, 28 зв.), Йофозиея (ІІІ, 13), Катарина (ІІІ, 29), Катарына (ІІІ, 22), Катерина (ІІІ, 17), Катерина (ІV, 53), Кристина (Крыстына) (ІІІ, 7), Марина (ІІІ, 17 зв.), Маруша (ІІ, 33 зв.), Марушка (ІІ, 20 зв.), Маря (І, 47 зв.), Настазія (ІІІ, 17 зв.), Настазя (ІV, 68), Настася (І, 14 зв.), Овдотя (ІІ, 48 зв.), Олена (ІІІ, 35), Полагя (І, 17 зв.), Полонея (ІІ, 1), Про(с)ка (ІV, 50), Радоха

(І, 7), Раина (ІІІ, 35), Стеця (І, 14), Татяна (І, 14 зв.), Томила (І, 14 зв.), Федора (ІІ, 22 зв.), Ядвікга (ІІ, 51).

Поряд з такими іменами зустрічаються однокомпонентні номінативи з суфіксом -их-, який вказує на заміжню жінку по відношенню до її чоловіка (так іменувалися тільки піддані): Волошиниха (ІІ, 34), Гаврилиха (ІІ, 20), Иваниха (ІІ, 20), Олихвириха (ІІІ, 25 зв.), Опанасиха (ІІ, 20 зв.), Пишчиха (ІІ, 19 зв.), Харитониха (ІІ, 19), Хомиха (ІІ, 20 зв.), Шевелиха (ІІ, 20), Янкова (І, 33 зв.).

Переважна більшість прізвищ, що фіксуються у пам'ятці, відомі. Це прізвища поліської дрібної і заможної шляхти, переважно з продуктивним суфіксом –ськ-: Велигорський, Збаразький, Івановський, Корчевський, Лакговницький, Телецький, проте поряд із такими прізвищами є прізвища з суфіксами –енк(о): Васютенко, Евтушенко, Рудченко, Соболенко, Ятченко, -ен(я): Витеня, Гладенья, Дмитреня, Заиченя, Чорнушеня, -к(о): Брушко, Величко, Глушко, Зушко, -ич: Бабич, Воронич, Попович, Хецович,-ин: Бондарчин, Волошин, Дендешин, Іванишин, Улащинашин та ін. Два прізвища з суфіксом –ук: Сташук Яско (ІІ, 34), Костюк Вітеня (ІІ, 19 зв.). Жодного разу прізвище особи із формантом –енк(о) не подано в пам'ятці із кваліфіатором пан: Бѣлченко Устим (ІІ, 33 зв.), Вакотенко Стецко (ІІ, 19 зв.), Васютенко Ивашко (ІІ, 20 зв.), Евтушенко Клим (ІІ, 20 зв.), Калитенко (ІІ, 20 зв.), Коваленко Феде(и) (ІІ, 41), Кожаненко Гаврило (ІІ, 20), Лобченко Грицько (ІV, 48 зв.), Лосенко(ІІ, 20 зв.), Малиенко Данило (ІІІ, 20 зв.), Миколаенко Іван (ІІ, 19), Науменко Лаврин (ІІІ, 24), Носаченко Миско (ІІ, 20), Рахленко Конон (ІІ, 34), Рудиченко Гришко (І, 45 зв.), Саленко Андре(и) (ІІІ, 25), Федуненко (ІІ, 20), Фернитихоренко (ІІ, 19), Юръенко Семенъ (ІІІ, 32), Янченко Федор (ІІІ, 24), Ятченко Грицко (ІІІ, 25).

Домінуючим способом номінації особи у пам'ятці є використання двочленних формул. Проте слід розмежовувати спосіб називання чоловіків і жінок.

Чоловічі двочленні формули.

1.Ім'я + прізвище: Павло Адружски(и) (ІІ, 10), Тишко Бабич (ІІІ, 24 зв.), Павел Венкуринов (ІІ, 19), Ян Голуб (І, 24), Даҳно Горянович (І, 7), Демид Дуб (ІІІ, 24), Степан Дудка (ІІ, 20 зв.), Петръ Жеребило (ІІ, 20 зв.), Васко Кабак (ІІ, 20), Гарасим Ласка

(І, 7), Федор Швец (ІІ, 20 зв.), Махно Кожушко (ІІ, 20), Іван Пригода (І, 4), Гришко Пастух (ІІ, 19 зв.), Велики(и) Данило (ІІ, 19 зв.), Григор Басараб (ІІ, 35 зв.), Яцко Дмитреня (ІІ, 20 зв.), Адам Олицар (ІV, 54 зв.).

Слід зазначити, що другий компонент може бути відапелятивною назвою — назви осіб за професією, заняттям: Семен Бондар (ІІ, 19), Борис Дегтяр (ІІ, 19), Іван Коваль (ІІ, 41), особливостями зовнішності, характеру, мови: Левко Кривобоки(и) (ІІ, 19), Климко Лысы(и) (ІІ, 19 зв.), Семенъ Лихомысьль (ІІІ, 32), назви тварин: Самуе(л) Горноста(и) (ІІ, 5), Евхим Заиченя (ІІ, 20 зв.), птахів: Павел Воробе(и) (ІІ, 20 зв.), Александро Ворона (ІІ, 37 зв.), рослинного світу: Демид Дуб (ІІІ, 24), днів тижня: Павел Середа (ІІ, 19), різних предметів побуту: Іван Лемеш (ІІІ, 23зв.), Прадка (ІІ, 20), Кузма Скрипка (ІІ, 19), назви органів людського тіла: Ярош Зуб (І, 23), Якуб Губа (І, 17), назви за місцем проживання: Сенко Литвин (ІІ, 20), Сенко Русин (ІІ, 20 зв.), Яхим Корецки(и) (ІІІ, 17 зв.), абстрактні назви: Гарасим Ласка (І, 7) та ін. Зустрічаються і подвійні прізвища: Миха(и)ло Прокура-Сущинськи(и) (ІІ, 18 зв.), Миха(и)ло Сила-Новицки(и) (ІІ, 34 зв.), Михал Тыша-Быковъски(и) (ІІІ, 23). Щодо будови переважають прості основи, хоча є й складні: Кривобоки(и), Кривощоки(и), Мукозоб, Пивоварски(и).

2. Ім'я + по батькові: Демид Жданович (І, 5), Наум Клинович (І, 45 зв.), Ярош Семенович (ІІ, 19), Петр Ильчъ (ІІ, 19).

Жіночі двочленні формули.

1.Ім'я та прізвище чоловіка у формі присвійного прикметника жіночого роду: Миколаевая Бранская (ІІІ, 13), Кондратовая Бочуринская (ІІ, 51), Романовая Синкгуровая (І, 7).

2.Ім'я + прізвище чоловіка у родовому відмінку: Барбара Вон(и)новского (ІІІ, 22), Катарина Вышполского (ІІІ, 29 зв.), Федора Есликовского (ІІ, 22 зв.), Софія Жаславского (І, 44), Івтозиєя Курковского (ІІІ, 13). Найменувань такого типу найбільше.

3.Ім'я + місце проживання: Софія з Вышневца (І, 32 зв.), Софія з Карабчева (І, 2 зв.).

4.Ім'я + прізвище чоловіка: Катарина Збаражская (ІІ, 3), Анна Комаровская (ІІ, 40), Маруша Харлинская (ІІ, 45).

5.Ім'я + прізвище з суфіксами:

а)-овн(а): Маря Бутовичовна (І, 47 зв.), Овдотя Сусловна (І, 18 зв.), Марина Мотовидловъна (ІІІ, 27 зв.);

б)-инк(а), -анк(а): Ева Вилжинка (ІІ, 2 зв.), Маря Проскуранка (ІІ, 20), Ядвікга Смятенчанка (ІІ, 38 зв.);

в)-их(а): Гата (Хата) Деворчиха (ІІ, 20), Стеця Севелиха (І, 14).

Цікавою щодо будови є назва Анна Алоїза Ходкевичова (ІІІ, 15), в якій ім'я складається з двох компонентів.

Чоловічі тричленні формули

1.Ім'я + по батькові + прізвище: Григор Ігнатович Белошицький(и) (І, 30 зв.), Кондрат Хребтович Бочурынський(и) (ІІ, 51), Левъ Богушевич Лукошинський(и) (І, 8 зв.), Ян Федорович Браженський(и) (ІІ, 35 зв.).

2. Ім'я + ім'я + прізвище: Александр Ігнаци(и) Елец (ІІІ, 14).

3.Ім'я + прізвище + місце проживання: Абрамъ Мышка з Варковичъ (І, 26), Винценъты(и) Репковський(и) з Репокъ (І, 46), Януш Жаславський(и) з Острога (І, 48), Микола(и) Харлинський(и) на Остроглядичах (І, 1 зв.).

4.Ім'я + прізвище (прізвисько) + прізвище: Минко Верещака Жолницький(и) (І, 23), Кондрат Дручанин Кнегининський(и) (ІІ, 3), Даниел Васютинський(и) Бышполський(и) (І, 12).

Жіночі тричленні формули.

1.Ім'я + ім'я та прізвище чоловіка у формі присвійних прикметників жіночого роду: Зофія Криштофівна Вилжиная (ІІ, 40). Одна номінативна одиниця.

2. Ім'я + родове прізвище + прізвище чоловіка у родовому відмінку: Катарина Курівського Верещинського (ІІІ, 10), Галена Тиранка Быковського (ІІ, 17 зв.). Радоха Ждановна Щениевського (І, 7).

3.Ім'я + по батькові + прізвище: Полага Гирмановна Белошицьківна (І, 17 зв.), Ядвікга Сокоревна Бочуринская (ІІ, 51), Анна Ходкевичовна Корецкая (ІІ, 38 зв.).

4.Ім'я + місце проживання + прізвище: Зофія з Вишневця Вишневецькая (І, 32 зв.), Зофія з Шарева Дзербицкая (ІІ, 34 зв.), Теофіля с Хоцимира Хмелецькая (ІV, 24), Анна з Штемберкгу Костчонка (ІІ, 47 зв.), Кристина з Лого(и)ска Тишкевичовна (ІІІ, 7).

5.Прізвище + ім'я та прізвище чоловіка у формі присвійних прикметників жіночого роду: Кнегиницкая Семеновая Дручани-

новая (ІІІ, 17 зв.). Це єдине у пам'ятці найменування особи жінки демонструє абсолютну залежність жінки від чоловіка, бо навіть не вказано імені, тим більше, що мова йде не про жінку простолюдина, а землевласницю.

Зустрічаємо й описову чотиричленну чоловічу формулу.

Ім'я + прізвище + 2 місце проживання: Владислав Домінік на Острогу и Заславю (ІІІ, 17).

Для називання жінок частіше використовуються антропонімічні утворення з чотирьох компонентів.

Жіночі чотиричленні формули.

1. Ім'я + родове прізвище у родовому відмінку + ім'я та прізвище чоловіка у формі присвійного прикметника жіночого роду: Татяна Бережецького Александровая Бутовичовая (І, 14 зв.), Олеся Махаринского Николаевая Казновъская (ІІІ, 35), Раина Лишковського Александровая Жасковъская (ІІІ, 35).

2. Ім'я + родове прізвище + ім'я та прізвище чоловіка у формі присвійних прикметників жіночого роду: Настазия Менсницкая Станиславовая Пупковская (ІІ, 41 зв.), Маруша Хребтовичовна Андреевая Немиричовая (І, 16), Анна Прежевская Яновая Кросницкая (ІІ, 17 зв.).

3. Ім'я + місце проживання + ім'я та прізвище чоловіка у формі присвійних прикметників жіночого роду: Софія з Карабчева Романовая Ружинская (І, 2 зв.).

4. Ім'я + родове прізвище у родовому відмінку + ім'я та прізвище чоловіка у родовому відмінку: Маруша Бережецького Івановская Корчевського (ІІ, 46 зв.).

Зустрічаються і поодинокі жіночі п'ятичленні формули: Овдоття Олычанка Невиданна Александровая Вороничовая (дружина Олександра Воронича) (ІІ, 48 зв.), Маруша Ивановна Корчовна Миколаевая Дахновичовая (дружина Миколи Дахновича) (ІІ, 33 зв.). Є одне п'тикомпонентне іменування з топонімічною назвою: Кристина з Лого(и)ска Тишкевичовая Елцовская Константиновая (дружина Константина Елца) (ІІІ, 7)

Для ідентифікації особи інколи використовуються й такі описові назви: Андре(и)ко, Насонов зять (ІІ, 19 зв.), Васко, Кравцов брат (ІІ, 20), Васко, син вдови Яково(и) (ІІ, 33 зв.), Васко, Яков шурин (ІІ, 20), Калющеня Андре(и), Кощин брат (ІІ, 19 зв.), Кре-

менецки(и) Крыштоф, князь Збаражски(и) (II, 32 зв.), Андры(и) Калебинъ, сынъ Кочовъ с Пикуло(в) (IV, 62 зв.).

Таким чином, аналіз антропонімічної системи пам'ятки дозволяє констатувати, що остаточних, усталених формул іменування особи в першій половині XVII століття ще не існувало, переважало двочленне називання — ім'я + прізвище особи. Трикомпонентна антропонімічна формула номінації людини саме започатковувалася, тому спостерігається така значна різноманітність конструкцій. Способи називання особи відображали яскраво виражений класовий підхід та нерівність у суспільстві жінки і чоловіка: селяни іменуються переважно дво- та однокомпонентними утвореннями, для їх ідентифікації зовсім не характерні три- та чотиривчені антропонімічні формули, а при найменуванні жінки завжди підкреслюється її залежність від батька або чоловіка.

1. Керста Р. Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування. — К., 1984.
2. Пахомова С.М. Сербська антропонімія 14 століття в контексті становлення формул іменування (на матеріалі Дечанських грамот) // Ономастика та етимологія. Збірник наукових праць на честь І. М. Железняк. — К., 1997.
3. Михайлов В. Н. О статусе антрононимов в системе современного русского литературного языка // Русское языкознание. — К., 1981. — Вып. 2.
4. Суперанская А.В. Суслова А. В. Современные русские фамилии. — М., 1984.

C. O. Вербич

ТОПОНИМИ БОЙКІВЩИНИ В КОНСПЕКТИ I. ВАГИЛЕВИЧА (ЕТИМОЛОГІЧНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ)

Для етимологізування онімної лексики важливe значення має будь-яка лінгвальна й позамовна (наприклад, історична, етнографічна) інформація, яка допомагає з'ясувати мотивацію внутрішньої форми назви. Однак пріоритетними під час аналізу структурно-семантичних зв'язків у її основі є, безумовно, діалектні факти (так, зокрема діалектну лексику, внаслідок специфіки її функціонування, характеризує такий важливий фактор, як географічна локалізація, яку часто лишають поза увагою під час етимологіч-